

בענין כל ישראל ערבים זה בזה

- (1) סנהדרין כז: , שבועות לט, , סנהדרין מג: (הנסתרות לה' וכו')
- (2) ראש השנה כט. כט: (בענין יצא מוציא), רש"י, ריטב"א שם
- (3) ברכות כ: - נשים בברכת המזון – והרא"ש שם; שו"ת רבי עקיבא איגר סי' ז
- (4) חטא כדי שיזכה חבירו – שבת ד. "גופא ... חבירך" – תוס', רמב"ן, ריטב"א עירובין לב: "במאי קמפלגי ... ליעבד" – ריטב"א
- (5) שו"ת הרשב"א חלק ז סי' רסז, בית יוסף או"ח סוף סימן שו, מגן אברהם שו: כט

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כז עמוד ב

ובנים בעון אבות לא? והכתיב פוקד עון אבות על בנים! - התם כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן. כדתניא: ואף בעונות אבותם אתם ימקו - כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם. אתה אומר כשאוחזין, או אינו אלא כשאין אוחזין? כשהוא אומר איש בחטאו יומתו - הרי כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן. ולא? והכתיב: וכשלו איש באחיו - איש בעון אחיו, מלמד שכולן ערבים זה בזה! - התם שהיה בידם למחות ולא מיחו.

תלמוד בבלי מסכת שבועות דף לט עמוד א

ת"ר: שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה, אומרים לו: הוי יודע, שכל העולם כולו נודעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה, וכאן נאמר לא ינקה. וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו וממשפחתו, שנאמר: אל תתן את פיך לחטיא את בשרך, ואין בשרו אלא קרובו, שנאמר: ומבשרך לא תתעלם. וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו ומכל העולם כולו, שנאמר: אלה וכחש. ואימא: עד דעביד להו לכולהו! לא ס"ד, דכתיב: מפני אלה אבלה הארץ, וכתיב: על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה...

כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו וממשפחתו. וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא? והכתיב: ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו! ותניא, אמר ר"ש: אם הוא חטא, משפחתו מה חטאת? לומר לך: אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין, ושיש בה לסטים שאין כולה לסטים, מפני שמחפין עליו! התם בדינא אחרינא, הכא בדינא דידיה; כדתניא, רבי אומר: והכרתי אותו - מה ת"ל? לפי שנאמר ושמתי אני את פני, יכול כל המשפחה כולה בהיכרת? ת"ל: אותו, אותו בהיכרת, ולא כל המשפחה כולה בהיכרת. וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו ומכל העולם כולו, (שנאמר: אלה וכחש, וכתיב: על כן תאבל הארץ. ואימא: עד דעביד להו לכולהו! לא ס"ד, דכתיב: מפני אלה אבלה הארץ). וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא? והכתיב: וכשלו איש באחיו - איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה! התם שיש בידם למחות ולא מיחו. מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא, בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא? הוא בשאר עבירות בדיניה, ורשעים דמשפחה בדין חמור, ורשעים דעלמא בדין הקל, וצדיקי דהכא והכא פטירי; גבי שבועה - הוא ורשעים דמשפחה כדיניה, ורשעים דעלמא בדין חמור, וצדיקי דהכא והכא בדין הקל.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מג עמוד ב

הנסתרת לה' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד? מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן, דברי רבי יהודה, אמר ליה רבי נחמיה: וכי ענש על הנסתרות לעולם? והלא כבר נאמר עד עולם. אלא כשם שלא ענש על הנסתרות - כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן. אלא עכ"פ מאי טעמא איענוש? - משום דהווי ידעי ביה אשתו ובניו.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

תני אהבה בריה דרבי זירא: כל הברכות כולן, אף על פי שיצא - מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת היין, שאם לא יצא - מוציא, ואם יצא - אינו מוציא. בעי רבא: ברכת הלחם של מצה, וברכת היין של קידוש היום, מהו? כיון דחובה הוא - מפיק, או דלמא ברכה לאו חובה היא? תא שמע: דאמר רב אשי: כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן, וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו. תנו רבנן: לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם. אבל פורס הוא ולבניו ולבני ביתו, כדי לחנכן במצות. ובהלל ובמגילה, אף על פי שיצא - מוציא

רש"י מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

אף על פי שיצא מוציא - שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות.

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

תני אהבה בריה דר' זירא וכו'. פי' כל ברכות המצות אף על פי שיצא מוציא שאע"פ שהמצות מוטלות על כל אחד הרי כל ישראל ערבין זה לזה וכולם כגוף אחד וכערב הפורע חוב חבירו, ובכלל זה גם ברכות דק"ש ששליח ציבור מוציא ידי חובה מהם אפילו את הבקי ובלבד בצבור כדמוכח בפרק מי שמתו, אבל בק"ש ותפלה אינו מוציא את הבקי כדאמר טעמא בירושלמי (ברכות פ"ג ה"ג) בדין הוא שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו ושיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו, וכן בכל ברכות של שבח אף על פי שיצא מוציא.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ עמוד ב

אמר ליה רבינא לרבא: נשים בברכת המזון, דאורייתא או דרבנן? למאי נפקא מינה - לאפוקי רבים ידי חובתן. אי אמרת (בשלמא) דאורייתא - אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא, (אלא אי) + מסורת הש"ס: [ואי] + אמרת דרבנן - הוי שאינו מחוייב בדבר, וכל שאינו מחוייב בדבר - אינו מוציא את הרבים ידי חובתו. מאי? - תא שמע, באמת אמרו: בן מברך לאביו, ועבד מברך לרבו, ואשה מברכת לבעלה; אבל אמרו חכמים: תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו. אי אמרת בשלמא דאורייתא - אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא, אלא אי אמרת דרבנן - אתי דרבנן ומפיק דאורייתא? - ולטעמך, קטן בר חיובא הוא? - אלא, הכא במאי עסקינן - כגון שאכל שיעורא דרבנן, דאתי דרבנן ומפיק דרבנן. דרש רב עירא, זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי: אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב: ישא ה' פניו אליך. אמר להם: וכי לא אשא פנים לישראל? שכתבתי להם בתורה: ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה.

רא"ש מסכת ברכות פרק ג סימן יג

א"ל רבינא לרבא נשים חייבות בברכת המזון דאורייתא או דרבנן דכתיב וברכת [על] הארץ ונשים לא נטלו חלק בארץ ומנ"מ לאפוקי אחרים ידי חובתן אי אמרת דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא. וא"א דרבנן הויה ליה שאינו מחוייב בדבר ואינו מוציא אחרים ידי חובתן מאי *ת"ש באמת אמרו בן מברך לאביו ועבד לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבוא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו אי אמרת בשלמא דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי דרבנן ומפיק דאורייתא. ולטעמך קטן בר אפוקי אחרים הוא אלא הכא במאי עסקינן דאכל שיעורא דרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן ולא אפשרטא הבעיא הלכך נשים אינן מוציאין את אחרים ידי חובתן. וא"ת מ"ש מהא דאמר' לקמן בפרק שלשה שאכלו (דף מח א) להוציא את אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ובשיעור כזית אינו חייב אלא מדרבנן ואפילו הכי מוציא אחרים שאכלו כדי שביעה וחייבין מן התורה. ואם כן באשה נמי אף על פי שאינה חייבת אלא מדרבנן תוציא אחרים שחייבין מן התורה. י"ל דלא דמי דאיש אף על גב שלא אכל כלום דין הוא שיפטור את אחרים דכל ישראל ערבין זה בזה אלא מדרבנן אמרו שלא יברכו ברכת הנהנין בלא הנאה לפיכך כשאכל כזית אף על פי שאינו נתחייב אלא מדרבנן מוציא את אחרים שאכלו כדי שביעה. שערב הוא בעבורם ועליו הוא להצילן מן העון ולפטור אותן מן המצות אבל אשה אינה בכלל הערבות לכך אינה מוציאה אלא מי שחייבו מדרבנן:

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ז

... ובההיא ענינא יש לי מקום עיון במ"ש המג"א (סי' רע"א ס"ב) דבן י"ג שנים לא יוציא לנשים בקידוש שבת, כיון דנשים חייבות ד"ת חיישינן שמא לא הביא ב"ש, דבדאורייתא לא סמכינן אחזקה דרבא, וסיים שם לכן תקדש היא לעצמה, עי' סי' קצ"ג עכ"ל, משמע דכוונתו למ"ש בסי' קצ"ג דבלא"ה נכון שהאשה תאמר מלה במלה עם המקדש כיון דאינן מבינות לה"ק = לשון הקודש = אינן יוצאות בשמיעה, א"כ ממילא אין חשש, והנה צ"ל דאף אם תהא יוצאת בקידוש דלעצמה שוב ליכא קידוש על היין, היינו דלענין קידוש על הכוס שהוא דרבנן סמכינן על חזקה דרבא שהביא ב"ש, ולגבי דאורייתא יוצאות באמירתן. אולם עודני נבוך, דלכאורה כיון דמברכת לעצמה לא שייך לומר דיוצאת ג"כ בשמיעה, דאם באת לומר דיוצאת בשמיעה דשומע כעונה א"כ ברכת' שבפיה לבטלה, ובההיא דסי' קצ"ג באמת י"ל דאומרת עם המקדש נוסח אמצעיית הברכה אבל הפתיחה והחתימה יוצאת בשמיעתה דהמעט הזה מבינת בלה"ק, אבל לענין הקידוש שמקדש זה בן י"ג שנים, דכיון דחיישינן שמא לא הביא ב"ש ואינו מוציא אותה וצריכה לצאת באמירתה עמו, ע"כ צריך שתברך גם הפתיחה והחתימה, א"כ אם באמת הביא ב"ש והיא רוצית לצאת בשמיעתה ממנו כדי שיהיה קידוש על הכוס, מה שמברכת לעצמה הוי לבטלה. ואולי יש לומר דגם בזה אומרת לעצמה רק נוסח הקידוש בלי פתיחה וחתימה ומדאורייתא יוצאת בזה, דאין חיוב ברכה מדאורייתא רק להזכיר את יום השבת, ולגבי דרבנן סמכינן דהביא ב"ש ויוצאת בשמיעתה.

וביותר י"ל דבכה"ג אף אם הוא קטן ממש יכול להוציאה, דאתי דרבנן ומפיק דרבנן, ויעויין בא"ר שכתב כה"ג דאם האשה התפללה ערבית יכול קטן להוציאה ובספר דגול מרבבה כתב דאם גם הקטן התפלל א"י להוציאה שהוא ב' דרבנן ולא מפיק חד דרבנן.

ולענ"ד במחכ"ת = במחילת כבוד תורתו = היה נראה דזה אינו, דהא בקידוש הדין דאם יצא מוציא, א"כ לא מקרי הקטן ב' דרבנן דלגבי מה שיצא בתפלה מדאורייתא זה לא מקרי פטור וליכא חסרון בזה, דגדול כה"ג שיצא בתפלה יכול להוציא למי שלא התפללו אף דהוא דרבנן ואינהו דאורייתא דאף בקידוש ממש לעצמו יכול להוציא אחרים ואם כן אנו דנין רק מצד פטור דקטנות כיון דבעצמותו אינו בר חיובא מדאורייתא א"י להוציא לבר חיובא וא"כ הוי רק חד דרבנן, ושאיני במגילה ותפלה דאין קטן מוציא לגדול משום דלא אתי תרי דרבנן ומפיק לחד דרבנן אף דגם במגילה ותפלה אם יצא מוציא, התם עכ"פ קטן בתפלה הוי בר חיובא דתרי דרבנן דלא משכחת חיובו אלא בתרי דרבנן, אבל בקידוש דהקטן בחיובא דקידוש הוא חד דרבנן דהא קידוש בעצם הוא דאורייתא, אלא עתה דהקטן כבר התפלל יצא ידי קידוש דאורייתא זהו לא הוי חסרון, כיון דבר חיובא הוא בעצמותו בלא קידוש ממילא הוי כמו בעלמא, דמי שקידש יכול להוציא אחר שלא קידש, ודוק.

ומה"ט יש לי בחדושי מקום עיון על תוס' דכתבו דקטן שלא אכל כדי שביעה א"י להוציא לגדול שלא אכל כדי שביעה דהקטן תרי דרבנן והגדול חד דרבנן, עי' בדבריהם מגילה (דף י"ט ע"ב), וקשה לי, הא חזינן דגדול שאכל כזית יכול להוציא לגדול שאכל כדי שביעה, דהוא ברכת המצות ומדינא אף בלא אכל כלל יכול להוציא, אלא דבעי שיאכל כזית מכח האסמכתא דואכלת ושבעת מי שאכל הוא יברך, א"כ גם בקטן שאכל כזית דשייך ביה ואכלת ושבעת היה ראוי להוציא לגדול שאכל כדי שביעה, ואינו מעכב בזה רק חסרון דקטנות דהגברא בעצמו לאו בר חיובא דמצוה כלל, וא"כ ממילא יכול להוציא לגדול שאכל כזית, ולא מקרי ב' דרבנן דמה שאינו מחויב עתה מצד שלא אכל רק כזית זהו אינו מזיק, דמ"מ בר חיובא מקרי אלו יאכל. ויכול להוציא לבני חיובא דאורייתא וכנ"ל.

ונ"ל דזהו כוונת הרא"ם שהביא המג"א (סי' תרפ"ט סק"ד), ומ"ש שם הטעם דבידו לאכול כדי שביעה נראה לענ"ד דזהו הטעם ליסוד הדין דגדול שאכל כזית שיכול להוציא למי שאכל כדי שביעה, דאף דאינו דומה לשופר וכדומה דיצא מוציא, דהתם החיוב מוטל עליו מצד עצמו ואין לו מקום להפטר ממנו אלא דכבר יצא זהו מקרי בר חיובא ויכול להוציא אחרים, אבל בהמ"ז דכל זמן שלא אכל לא מקרי בר חיובא דאינו מחוייב לבא לידי חיוב, לאכול כדי שביעה, משום הכי הטעם דמ"מ מקרי בר חיובא כיון דבידו לאכול כדי שביעה ולהתחייב בבהמ"ז ודברי תוס' הנ"ל צע"ג.

מזה נראה ברור דקטן שהתפלל ויצא ידי קידוש דאורייתא יכול להוציא לגדול שהתפלל שמחוייב קידוש מדרבנן ולא מקרי הקטן ב' דרבנן, וכנ"ל.

וראיתי עוד להגאון דגול מרבבה בסי' הנ"ל דיצא לדון בדבר חדש, דאיש שכבר התפלל א"י להוציא לאשה דלא התפללה, דהוא מחוייב דרבנן ולא מפיק לה מחיובא דאורייתא, דהא דיצא מוציא הוא מטעם ערבות, ונשים אינן בכלל ערבות כמ"ש הרא"ש ברכות, אלא דמסתפק דאפשר דערבות דאנשים גם על הנשים, רק נשים דעצמן אינן ערבים, עי"ש, ולדבריו אשה שיצאה ידי קידוש אינה יכולה להוציא לאחרות שלא יצאו.

ולא נראה כן דאין חילוק כלל בין איש לאשה לענין ערבות, ולא מצינו בשום דוכתא דבאשה לא יהיה הדין דאם יצאה מוציא, והרי גבי ינאי מלכא ומלכתא דכריכו רפתא משמע דאם היה שמעון בן שטח אוכל כזית היה מוציא אותה, והא אפ"י נשים מחויבות בבהמ"ז = בברכת המזון = מדאורייתא מה מהני שאכל כזית, הא הוא חיובא דרבנן והיא חיובא דאורייתא, ואתינן עלה רק מדין יצא מוציא, הרי דגם לגבי אשה אמרינן יצא מוציא, ודוחק לומר דהיא לא אכלה כדי שביעה [זולת שנאמר כפי הצד דאיש ערב על אשה, וא"כ נפשט על כל פנים ספיקתו בזה הפרט].

אלא נראה לענ"ד דכוונת הרא"ש לחלק בין יצא מוציא ובין אינו מחוייב במצוה זו בעצמותו, דערבות רק במי שמחוייב ג"כ במצוה זו, מש"ה אף שהוא כבר יצא לעצמו מוציא לאחרים, אבל במצוה שאינו בר חיובא כלל, דהיינו לפי הצד דנשים אינן חייבות בבהמ"ז מדאורייתא אינם ערבים על מצוה דבהמ"ז, אבל במצוה דנשים חייבות גם המה בכלל ערבות, ושייך בהו ג"כ דינא דיצא מוציא.

ונראה לי ראה ברורה לזה דאם נפרש כוונת הרא"ש כפשוטו, דטעמא דאשה אינה מוציאה היכא שאינה מחוייבת בדבר אף דהדין אם יצא מוציא, היינו משום דאין ערבות בנשים, יקשה הא מבואר במגילה (דף י"ט ע"ב) דחרש המדבר ואינו שומע למ"ד דאם לא השמיע לאזניו לא יצא א"י = אינו יכול = להוציא אחרים במגילה דהוא /מקרי/ תקרי אינו מחוייב בדבר כיון דא"י להשמיע לאזניו, והכי קי"ל גבי תקיעת שופר דחרש המדבר ואינו שומע א"י להוציא אחרים (בש"ע סימן תקפ"ט) והיינו ג"כ כיון דהוא אינו מחוייב בתקיעת שופר, ובזה יקשה דמ"ש מדין יצא מוציא דבזה ליתא לתירוצא דהרא"ש, דהא מיירי באנשים, אע"כ כדברינן דאין הפרש בין אנשים לנשים, אלא דהעיקר דבמצוה שאינה בר חיובא כלל, אין במצוה זו דין ערבות כלל.

ומ"ש הרמ"א בהג"ה /או"ח/ (סוף סי' ל"ז) וי"א דהאי קטן דוקא שהוא בן י"ג שנים ויום אחד, לא הבנתי דהא מדאורייתא חייב, ואף דבדקו ולא הביא ב' שערות הא בדאורייתא חיישנן שמא נשרו, וא"כ איך שייך בזה דאביו לוקח לו תפילין דמשמע דמדין חינוך לבד הוא.

ולמ"ש הב"ש אה"ע (סי' קנ"ה), דאם הביא ב"ש קודם מלאות שניו דהם שומא בעלמא ואחר מלאות שניו עוד עומדים ב"ש ההמה ולא נמצאו בו אחרות דבזה ל"ח לנשרו, דאם השומא לא נשרו, בודאי שערות גמורות לא היו נושרים, א"כ י"ל דמיירי בכה"ג דעדיין ודאי קטן הוא.

גם יש לומר דדוקא היכא דאיכא חשש דעובר בידים על דאורייתא כגון שקידש אשה דאם נחזיקו לקטן ונימא דאין הקידושין חלין תעשה בידים איסור להנשא לאחר וכן לענין אכילה בי"כ = כיום כפורים = כמו שכתב המג"א בהא חיישנן לשמא נשרו אבל בביטול מצוה בשב ואל תעשה לא חיישנן לנשרו, וצ"ע לדינא. עקיבא.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ד עמוד א

גופא, בעי רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו? - אמר ליה רב אחא בר אביי לרבינא: היכי דמי, אילמא בשוגג ולא אידכר ליה - למאן התירו? ואלא לאו - דאיהדר ואידכר - מי מחייב? והתנן: כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה! אלא במזיד - קודם שיבא לידי איסור סקילה מיבעי ליה! - אמר רב שילא: לעולם בשוגג, ולמאן התירו - לאחרים. מתקיף לה רב ששת: וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך?

תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך - והא דאמר בבבלי מערבין (עירובין לב: ושם) רבי סבר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו דאמר לי' מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי אבל הכא שלא נעשה האיסור על ידו אין אומרים לו חטא אפ"י איסור קל שלא יבא חבירו לידי איסור חמור ואומר ריב"א דאפ"י למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר דהתם עדיין לא נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו אבל הכא המעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמור לא יעשה אפ"י איסור קל בידים והא דתנן בהשולח (גיטין דף מא: ושם) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואף על גב דבהאי פירקא (דף לח: א"ר יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו לי' מצוה דרבים שאני ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אומרים לו לאדם חטא כדי כו' ואתי שפיר הא דאמר' בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם) דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים בעשה

דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו וכן בפרק בתרא דעירובין (דף קג: ושם) כהן שנמצא בו יבלת חבירו חותכה לו לו בשינוי אף על גב דהוי שבות וגבי חציה שפחה וחציה בת חורין שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את רבה בהשולח (גיטין דף לח:): משום שהיתה מחזרת וממציאה עצמה לזנות ודומי' לאנוסין והוי נמי כמצוה דרבים.

חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף ד עמוד א

וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך. קשיא ליה לר"ת ז"ל והא אמרינן בעירובין פ' בכל מערבין נחא ליה לחבר דליעבד איהו איסורא קלילא ולא ליעבד ע"ה איסורא רבה, ומפרקי שאני התם שעל ידו של חבר הוא עושה שאמר לו מלא לך כלכלה זו תאנים מתאנתי, וקשיא להו הא אמרינן בפסחים שהכהן עובר על עשה דהשלמה ומקריב קרבן מחוסר כפורים בערבי פסחים כדי שלא יבא חברו לידי איסור כרת, ואיכא למימר שאני כהנים דשלוחי ישראל שוינהו רחמנא והוא אינו יכול לזכות מעצמו, וא"נ שאני הדביק פת בתנור בשוגג דלאו איסור הוא שאפשר לו להתכפר בחטאת ואין רדייתה אלא זכות לו שיפטר מקרבן, כנ"ל.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף ד עמוד א

וכי אומרים לו [ל]אדם עמוד וחטא בשביל שיזכה חברך. וק"ל הא דאמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין ל"ב ב') אליבא דרבי והלכתא כותיה נחא ליה לחבר דליעביד איסורא זוטא לתרום שלא מן המוקף, ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבה לאכול טבל, ויש לתרץ דלא דמו כלל, חדא דהתם עביד איסורא על ידו, שאומר לו לך ולקוט תאנים מתאנתי, ושמא עם הארץ סומך עליו [שלא] לעשרם, ועוד דהתם למיפטריה מאיסור טבל שהוא במיתה והכא אינו אלא לפטרו ממון דקרבן, ועוד התם עביד מדנפשיה והכא אמרינן שאין אומרים לו כן.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לב עמוד ב

במאי קמיפלגי? - רבי סבר: נחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא, ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: נחא ליה לחבר דליעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד.

חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף לב עמוד ב

נחא ליה לחבר דלעביד איסורא זוטא ולא לעביד עם הארץ איסורא רבה. והא דאמרינן בפ"ק דשבת (ד' א') וכי אומרינן לו לאדם עמוד וחטא כדי שיזכה חברך אפילו אליבא דרבי אתיא, דשאני התם שאין (לו) לב"ד לומר לו כן אלא אם כן הוא עושה מעצמו, ועוד דשאני הכא דאיסורא דעביד עם הארץ הוא על ידו ובסיבתו, ונוסחא איכא דגרסי הכא ולא לעבדיה לעם הארץ איסורא רבה. אבל אי קשיא הא קשיא דאשכחן בעלמא שהתירו ב"ד שיעשה איסור קל כדי שיזכה חבירו בדרכה מיניה, דאמרינן (גיטין מ"א ב') במי שחציו עבד וחציו בן חורין שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין כדי שלא יבטל מפריה ורביה ואף על גב דאיכא עשה דלעולם בהם תעבודו, וההיא אמתא (גיטין מ"ג ב') דהווי עבדי בה איסורא וכפו את רבה לשחררה, וי"ל דעשה דלעולם בהם תעבודו קיל טובא דאפילו למלוויי בי עשרה שרינן ליה, ולא הקפידה תורה אלא שלא לשחררו בתורת נדבה דמחזיק לו טובה אבל כל שעושה לשום דבר מצוה שרי ואפילו בעבד ושפחה גמורה, כל שכן במי שחציו בן חורין דליתיה לההוא עשה כנ"ל. ומיהו אכתי קשיא הא דאמרינן בשילהי מכילתין (ק"ג ב') דכהן שעלתה יבלת בידו חבירו חותכה לו בשינוי דאע"ג דאיכא איסורא דרבנן שרינן ליה כדי שיזכה חבירו לעבוד עבודתו, וי"ל דתקון כהנים לעמוד לשרת בשם ה' שאני.

ויש מתרצין דההיא דאמרינן בשבת שאין אומרינן לו לאדם עמוד וחטא לזכות חבירו על ידו כיון שחבירו פשע והדביק פת בתנור בשבת, ואף על פי שעשה בשוגג מכל מקום הוה ליה לאסוקי אדעתיה, מה שאין כן בההיא דמי שחציו עבד ובההיא דכהן שעלתה בידו יבלת דהווי אנוסין, וההיא אמתא נמי כיון שהיתה להוטה אחרי בני אדם לזנות אותן בני אדם כאנוסין דמו, עוד יש לתרץ דשאני התם שאין אומרים לו לאדם שיעמוד ויחטא בשביל שיזכה חבירו לפטרו מקרבן וחייב חטאת, וזה נכון מאוד. והא דשרינן ביבמות (צ"ג א') בעובדא דאריסיה דר' ינאי לתרום שלא מן המוקף מפני מצות עונג שבת, אפילו אליבא (דר') [דרשב"ג] אתיא, דעונג שבת שאני וקרא אשכוח ודרוש כדאיתא התם.

שו"ת הרשב"א חלק ז סימן רסז

עוד נשאל באשה שהוציאה מביתה בשבת בחזקה על ידי ישראל משומד להוציאה מכלל ישראל. אם מותר לשלוח בעד אביה שהוא בעיר אחרת בשבת ואפילו חוץ לשלש פרסאות למאן דסבירא ליה לתחום שלש פרסאות דאורייתא ואפילו להביא בידו חותם מצד המלכות מי הוי כספק נפשות ולהקל או לא. והשיב שהדבר צריך תלמוד ומכל מקום כך דעתי נוטה שאסור לפי שאין דוחין את השבת על הצלה מן העבירות שאין אומרים לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברך ואפי' איסורא זוטא לא שרי כדי להציל את חברו מאיסורא רבה כדמוכח בפ"ק דשבת (ד' ע"א) בבעיא דהדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת או לא וכו' אמר רב ששת לעולם בשוגג ולמאן התירו לאחר וכי אומרין לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברך וההיא דניחא ליה למעבד חברו איסורא זוטא ולא ליעבד איסורא רבה עם הארץ על ידו קאמר ע"כ:

בית יוסף אורח חיים סימן שן

נשאל הרשב"א על אחד ששלחו לו בשבת שהוציאו בתו בחזקה מביתו על ידי ישראל משומד להוציאה מכלל ישראל אם ישים לדרך פעמיו בשבת פן יפחידוהו ותשתמד אם מותר לילך אפילו חוץ לשלשה פרסאות למאן דאמר (ירושלמי עירובין פ"ג סוף ה"ד) דתחום שלשה פרסאות דאורייתא ואפילו להביא חותם מצד המלכות מי דחינן מספק זו את השבת כדדחינן בספק נפשות והשיב הדבר צריך תלמוד ומכל מקום כך דעתי נוטה שאין דוחין שבת על הצלה מהעבירות לפי שאמרנו (שבת ד.) אין אומרין לאדם עמוד וחטוא בשביל שיזכה חברך ואפילו איסור זוטא לא שרינן ליה כדי להציל חברו מאיסורא רבה דעד כאן לא אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין לב:) ניחא ליה לחבר דליעביד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד עם הארץ איסורא רבה אלא כשאותו איסור בא לעם הארץ על ידי חבר אבל בענין אחר לא כדמוכח בפ"ק דשבת (ו) בבעיא דהדביק פת בתנור (ד.) ועוד צריך תלמוד עד שיעמוד הדבר על בוריו עכ"ל: והתוספות כתבו בפ"ק דשבת (שם ד"ה וכו') בתחלה כדברי הרשב"א ואחר כך הקשו מדתנן (גיטין מא:) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וקיי"ל (שם לח:) כל המשחרר את עבדו עובר בעשה ותירצו דשאני פריה ורביה דמצוה רבה היא ועוד יש לומר דדוקא היכא שפשע שהדביק פת בתנור סמוך לחשיכה אבל היכא דלא פשע מידי שרי למיעבד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד חבריה איסורא רבה והוכיחו כן מפרק תמיד נשחט (פסחים נט.) ומפרק בתרא דעירובין (קג:). וכן כתבו בפרק בכל מערבין (לב: ד"ה ולא) ובפרק השולח (גיטין מא: ד"ה כופין) ובפרק קמא דבתרא (יג. ד"ה כופין) ובפרק קמא דחגיגה (ב: ד"ה כופין) ובפסחים פרק האשה (פח: ד"ה כופין). והשתא אם לתירוצא דמצוה רבה הדבר ברור שאין לך מצוה רבה מלהצילה שלא יפחידוהו עד שתשתמד ואם לתירוצא דמחלק בין פשע ללא פשע הכא נמי לא פשעה והילכך לחלל עליה את השבת לפקח עליה שרי ומצוה נמי איכא ואי לא בעי למיעבד כייפינן ליה כדאשכחן במי שחציו עבד שכופין את רבו כדי שלא יתבטל ממצות פריה ורביה כי רבה היא ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה נראה דשפיר דמי דלגבי שלא תשתמד ותעבור כל ימיה חילול שבת אמרינן איסורא זוטא הוי.

מגן אברהם סימן שו ס"ק כט

חוץ לג' פרסאות - אפילו למ"ד דהוי דאורייתא שרי דלגבי שלא תמר ותעביד כל ימיה חילול שבת הוי זה איסורא זוטא דמוטב לחלל שבת א' כדי שתשמור שבתות הרבה (ב"י) וא"כ אם רוצים לאנס' לעבירה אחרת אפי' לעבוד ע"א פעם א' אין מחללין עליה שבת במלאכה דאורייתא דמחלל שבת כעובד ע"א כדאיתא בעירובין דף ס"ט ובחולין דף ה' פירש"י דשבת חמיר מע"א וצ"ע מנ"ל וזהו מ"ש רמ"א לעין בסימן שכ"ה ס"י והב"ח כתב דהכא מיירי כשחוששין שיפחידוהו שתמר והתם מיירי שרוצים לאנסה ואין זו עבירה כ"כ דאונס רחמנא פטרי' ולכן אין מחללין שבת בגינה דאפי' תקנתא דרבנן לא עקרי' מקמי אונס כדאיתא ריש כתובות עכ"ל ול"נ כמ"ש דאדרבא כשאונסין אותו אומרים לאדם חטא בשבילו כמ"ש בשם התוס' ול"ד להא דאמרינן בכתובות ע"ש והדבר ברור כמ"ש ועססי' שכ"ט בהג"ה דאיתא בהדיא דהכא איירי ג"כ באונס ומיהו אם הבת קטנה צ"ע אם יעשה הגדול חטא בשביל הקטן דהא אין מצוין להפרישו עסי' שמ"ג א"ד מידי דהוי אפ"נ שמחללין על הקטן דאומרים חלל עליו שבת א' כדי שישמור שבתות הרבה ה"נ כן וצ"ע ובהגהות הרי"ף פ"ד דשבת חילק בין היכא שגם הוא זוכה במצוה לכן כתב רשב"א דאפי' יחיד לא יעשה איסור להציל הציבור אבל כל הפוסקים חולקין עליו וע' בתשובת ב"י סימן ב' מדיני כתובות וכמ"ש ס' ק"ך [כ"ה] ללכת חוץ לתחום בשבת לנקום נקמת אביו שרי (נימוקי הרמ"ה דיני בושת סימן כ"א) וצ"ע דהא לא עדיף מצורך מצוה דאסור לילך חוץ לתחום: